

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2014

CROATIAN

HIGHER LEVEL

**Wednesday, 18 June
09:30 - 12:30**

HRVATSKI JEZIK

(ukupan broj bodova: 100)

Pažljivo pročitajte cijeli tekst i odgovorite na pitanja. Odgovore napišite na hrvatskome jeziku, na temelju navedenoga teksta. Kada je izričito navedeno, odgovore napišite i na temelju općega znanja o temi, a ne samo navedenoga u tekstu.

Lice i naličje hrvatskih medija: mediji stvaraju iskrivljenu sliku svijeta

1. Mediji sve više zabavljaju i uvjeravaju, a sve manje informiraju. Gotovo nimalo ne prenose kulturno nasljeđe. Oni su najmoćnije sredstvo širenja i primanja informacija i ideja. Zato, ako se nalaze u pogrešnim rukama i neodgovorno ponašaju, mogu učiniti mnogo zla. Ako netko gleda samo što je u medijima, a nema doticaj sa stvarnošću, može stvoriti sasvim netočnu sliku jer mediji nisu realan prikaz stvarnih društvenih događanja.
2. Mediji redovito hvale jedne i kude druge. Lako je utvrditi komu su skloni, a komu nisu. Nečiji se grijesi prešute, a nečiji istaknu i od toga se učini prvorazredni skandal na nacionalnoj razini. Možete učiniti dobra djela, no nećete završiti u medijima; učinite glupost i bit ćete svugdje. Taj se trend se uvukao u naše izvještavanje. Premda bi mediji trebali raditi na osvješćivanju identiteta, oni pridonose njegovoj krizi, gubitku, omalovažavanju, i to srozavanjem kriterija i vrijednosti kojima smo se nekad ponosili. Sve je veći grijeh medija onemogućavanje stvaranja vlastitoga stava. Mediji kažu tko su pozitivci a tko negativci, kako trebamo razmišljati, nameću nam stav. Hrvatske dnevne novine sve više dociraju, a ne informiraju.
3. Mediji doprinose i stvaranju idola, manipulaciji grupnim identitetima (*Big Brother*). Anonimni ljudi postaju popularni a da ništa nisu učinili, a bez javnoga priznanja ostaju oni koji su zadužili naciju učinivši mnogo dobrih djela. Na taj način mediji pridonose moralnomu i kulturnomu relativizmu; svakim se može obrisati pod. Mediji su najbolji u proizvodnji lažnih uzora: neće se promicati marljiv student, dobar radnik, netko tko služi obitelji, nego bezlični ljudi koji su u medijima raskrinkali svoj privatni identitet, a nisu ostvarili ništa u životu.
4. Mediji manipuliraju indoktrinacijom. Nametanjem onoga što je važno kontroliraju naše misli. Ne nameću samo trendove, mode, nego i što će se čitati, gledati, kojeg političara slijediti. Lako nametnu trendove, a mase ih slijede. Oni nam predlažu neku drugu stvarnost kao potpunu istinu. Postaje problem što je stvarno istina. U fokusu su crne informacije, manipulira se tvrdnjom da ljudi to vole i stvara se osjećaj beznada. *Reality show* promiče medijsko nasilje, a državne institucije ne reagiraju prikladno. Mediji koji profesionalno izvršavaju svoju ulogu ciljaju na znanje i učenje, nastoje nas obogatiti i proširiti nam vidike, potiču kritičko mišljenje, stvaralaštvo i inovativnost, poštuju svakoga osobno. Manipulatori ciljaju na dril i dresuru, indoktrinaciju, uzgoj i diktaturu grupe.
5. Mediji su dobar biznis i većini je pokretač profit, a ne istina i javno dobro. Povećao se utjecaj interesnih skupina. Žele zaraditi na oglasima, pretplatama i prodanim primjercima. Mediju je zato vrjedniji oglašivač od čitatelja. Treba prodati 4000 novina da bi se zaradio iznos koji se dobije od jednoga oglasa preko cijele stranice. Mi pritom služimo kao alibi. Kad traže oglas, kažu: "nas čita 50 000 ljudi". Oni mašu nama, brojkom. Međutim, upravo zato čitatelji imaju

snagu. Ako ne čitamo, ako ih odbijemo, nemaju alibi za zarađivanje novca. Nekad su se dnevne novine prodavale u 250 000 primjeraka, a sada u 50 000.

6. Vlasnici medija u dogovoru su s politikom, a političari se boje vlasnika medija pa s njima ulaze u neprincipijelne koalicije i nastoje im se dodvoriti. Zabilježena je i zlouporaba instituta anonimnoga izvora; izmisli se da je netko nešto rekao i za to se ne mora odgovarati. U Americi se na sudu mora reći tko je bio anonimni izvor. Ako ga se ne može navesti, medij na sebe preuzima odgovornost. U uređenome društvu, novinaru koji bi objavio izmišljeni intervju oduzela bi se licenca i nikad se više u svojoj državi ne bi mogao baviti novinarstvom. Međutim, kod nas je takav postao glavni lik hrvatskoga medijskog društva.
7. Pad profesionalnih i etičkih kriterija očit je u senzacionalizmu koji je najjednostavniji put za podilaženje publici. Dogodio se i nekontroliran ulazak u struku; svatko se može baviti novinarstvom, a nitko nije sankcioniran ni za što. Vlada sloboda bez odgovornosti; sloboda izražavanja pretvorena je u zlouporabu medija. Ta je pojava dobro oslikana izjavom Ivice Crnića dok je bio predsjednik Vrhovnoga suda: “Ljudski je rod 19. i 20. stoljeće potrošio na borbu da se medijima osigura sloboda izvješćivanja. Čini se da će 21. stoljeće potrošiti na borbu s medijima, kako bi se tako stečenom slobodom koristili odgovorno”.

Prilagođeno prema: Božo Skoko, Lice i naličje hrvatskih medija, kolovoz 2012

I. DIO

(30 bodova)

1. Objasnite značenje sljedećih riječi, izraza ili frazema na temelju konteksta u kojem se pojavljuju u navedenome tekstu:
 - a) *kuditi* (2. odjeljak)
 - b) *zadužiti naciju* (3. odjeljak)
 - c) *obrisati nekim pod* (3. odjeljak)
 - d) *mahati brojkom* (5. odjeljak)
 - e) *stvaranje idola* (3. odjeljak) (5 bodova)
2. Uzimajući u obzir kontekst, detaljno objasnite što znači rečenica “Hrvatske novine sve više dociraju, a ne informiraju”. (5 bodova)
3. Na temelju teksta, navedite tri problema koja autor primjećuje i navodi. Detaljno objasnite, pozivajući se na tekst, što sve te tri pojave čini problematičnima. (5 bodova)
4. “Mediji su najbolji u proizvodnji lažnih uzora.” Objasni, na temelju teksta, zašto je autor došao do toga zaključka? (5 bodova)
5. Kako autor u tekstu shvaća i predstavlja odnos između političara i medija? Kako etički vrednuje taj odnos? (Na oba pitanja odgovorite na temelju teksta). (5 bodova)
6. Prema kojim bi se etičkim i profesionalnim standardima, prema autorovu mišljenju iznesenu u tekstu, mediji trebali ponašati? (5 bodova)

II. DIO

(30 bodova)

Napišite osvrt od 100 do 200 riječi. Na temelju teksta i Vašega općenitoga znanja o temi teksta, koja su moguća rješenja problema kojim se autor u tekstu bavi? Navedite svoje osobne poglede i razmišljanja o tome.

III. DIO

(40 bodova)

Napišite raspravljački esej od najmanje 300 riječi na jednu od dviju ponuđenih tema.

1. tema: **Je li medijsku slobodu izvještavanja moguće pomiriti s odgovornošću?**
2. tema: **“Tako putujemo širom svijeta kako bismo pronašli ljepotu, moramo je nositi sa sobom ili je nećemo pronaći.”**
R.W. Emerson